

tîrgoveții din Cîmpulung, Tîrșor, Gherghița, Tîrgoviște, București, Buzău sau Brăila ocupau deci o poziție fruntașă în Brașov, centru internațional de comerț¹ (și cu o puternică activitate meșteșugărească și comercială, de veche tradiție), trecînd, în negoțul cu Peninsula Balcanică, înaintea concurenților lor transilvăneni. În lumina acestor cifre din 1503, marcînd finalul unei evoluții, și a documentelor analizate, dovedind prezența mărfurilor orientale în Țara Românească, putem conchide că negustorii munteni, în primul rînd cei din orașe, au dezvoltat neînterupt, chiar din secolul al XIV-lea, legăturile lor cu centrele Peninsulei Balcanice. Ei și-au consolidat neîncetat poziția, eliminînd, într-o primă etapă, concurența transilvănenilor la vînzarea mărfurilor orientale înăuntrul Țării Românești², apoi trecînd în afară, la Brașov mai ales, unde, în 1503, aduc de două ori mai multe « cumpărături turcești » decît izbuteau brașovenii înșiși. În veacul al XV-lea și în primele decenii ale celui următor, comerțul cu Peninsula Balcanică s-a găsit ferm în mîinile neguțătorilor Țării Românești, tîrgoveții dominînd aproape totalitatea unor asemenea importuri. Și întrucît aceste importuri cuprindeau articole cu un volum relativ mic, dar cu valoare ridicată, reclamînd capitaluri corespunzătoare, ele au fost realizate de marii negustori; vom reține, ca exemplificare, că acești fruntași ai orașelor aduc la Brașov, în 1503, mărfuri orientale în valoare de 2 724 682 de aspri, în timp ce colegii lor mai mărunți participau cu numai 25 090³.

★

Se poate aprecia locul ocupat de neguțătorii Țării Românești în schimburile cu Peninsula Balcanică luate în ansamblul lor? Prezența banilor valahi la Constantinopol, încă din 1392, tratatul sultanului Mohamed al II-lea cu voievodul Moldovei Petru Aron, la 1456⁴, depozitele de mărfuri ale moldovenilor la Pera în 1449—1452, sînt tot atîtea indicații ale participării directe a neguțătorilor din țările române la efectuarea schimburilor externe de mărfuri. Nu putem preciza însă, pentru secolul al XV-lea, nici totalul valoric și nici partea Țării Românești sau a Moldovei, în schimburile efectuate cu Peninsula Balcanică și cu Răsăritul, pe calea Mării Negre. Pentru prima jumătate a secolului al XVI-lea, însă, registrele vamale ale Brașovului, cuprinzînd întreaga activitate comercială a orașului, au îngăduit determinarea participării neguțătorilor Țării Românești, comparativ cu ceilalți, în ansamblul importului, exportului și tranzitului acestui cunoscut centru transilvănean. În totalul valoric al comerțului brașovean, negustorii munteni participă, chiar din 1503, cu un procent de 51,1%, sporindu-l, în deceniile următoare, la 73% în 1543 și 82,1%, deci la 4/5 din total în 1554⁵. Procentele acestea reprezintă etapele succesive ale unei evoluții începute cu mult în urmă, spre sfîrșitul veacului al XIV-lea sau înce-

iar levantinii 19,3%. Scăderea procentelor de la 68 la 59,3% se datorește concurenței levantinilor care, sprijiniți de expansiunea otomană în Ungaria pătrund treptat și în Transilvania: R. Manolescu, *Brașovul*, p. 174.

¹ Radu Manolescu, *Le rôle comercial de la ville de Brașov dans le sud-est de l'Europe au XVI-e siècle*, în « Nouvelles études d'histoire », București, 1960, p. 207—220.

² Actul din 1368 — vezi mai sus, p. 189—190 arată că negustorii brașoveni venind cu mărfuri din sudul Dunării, le vindeau și în Țara Românească: în atare caz, erau supuși la plata vămii obișnuite, mai mare ca aceea de tranzit.

³ Radu Manolescu, *Disertația*; același: *Brașovul*, p. 173, unde cifrele sînt, respectiv, de 2 572 992 și 25 089 de aspri.

⁴ Vezi mai sus, p. 183.

⁵ Datele reproduc concluziile lui Radu Manolescu, *Le rôle comercial de la ville de Brașov dans le sud-est de l'Europe au XVI-e siècle*, p. 220, anexa II.